

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo

Saksbeh./tlf.nr.: Lars Olav Askheim/
Deres ref./Deres dato: 14/2005 / 19.12.2015
Vår ref.: 13/01697-4
Vår dato: 12.02.2015

Statnetts merknader til tilleggshøring om endringer i energiloven som følge av implementering av EUs tredje energimarkedspakke

Det vises til Olje- og energidepartementets høringsbrev av 19.12.2014 hvor det bes om innspill til de forslagene som er fremsatt i høringsnotatet av samme dato. Vi går derfor ikke inn på de andre spørsmålene som implementeringen innebærer; de er omtalt i vårt generelle høringsbrev av 09.01.2014.

Kort sammenfatning

Statnetts hovedbudskap er:

- 1) Vi er enig i at det bør innføres en ekspropriasjonshjemmel
- 2) Vi er enig i at det opprettes en egen verdsettelsesmekanisme som en mellomløsning mellom ekspropriasjon og frivillig avtale
- 3) I en slik verdsettelsesnemnd bør de uavhengige medlemmene kunne danne flertall
- 4) Verdsettelsesnemnden bør som hovedregel ha fem medlemmer
- 5) Vi aksepterer at verdsettelsen skjer etter bruksverdi ut fra en kontantstrømvurdering, men vurderingen må være realistisk mht. tidshorisont, fremtidige kostnader og diskonteringsrente

ISO-modell som alternativ til TSO-modell

Vi slutter oss til at ISO-modellen forkastes. Som påpekt i vårt generelle høringsbrev gir TSO-modellen med felles eier og operatør av sentralnettet tydelige ansvarsforhold og enhetlig forvaltning, og dermed bedre grunnlag for rasjonell drift og utvikling av sentralnettet. I et langsiktig perspektiv er dette den eneste bærekraftige løsningen.

Ekspropriasjonshjemmel

Vi er enige i at det bør innføres en bestemmelse om ekspropriasjon; den vil sikre at sentralnettsanlegg eid av andre enn Statnett blir overdratt som forutsatt, uten at det er nødvendig med enighet mellom kjøper og selger om overdragelse, vilkår og kjøpesum. Statnett ser imidlertid fortsatt frivillige avtaler som det beste alternativet.

Vi har ingen kommentarer til utformingen av forslaget til ny § 4-10 i energiloven.

Prinsipper for verdsettelse

I tilleggshøringsnotatet har man forlatt tanken i høringsnotatet om at myndighetene skal utvikle verdsettelsesmetode, og det sies lite om hvilke prinsipper som skal gjelde for verdsettelsen. Vi har forståelse for at man ikke utvikler verdsettelsesmetode, men mener likevel at det ville være gunstig med noen prinsipielle føringer som kan danne basis både for forhandlinger samt for dem som skal foreta verdsettelse etter de to verdsettelsesmekanismene. Det faktum at anleggene inngår i en regulert monopolvirksomhet, innebærer at det vil være rammer for hva man over tid vil kunne tjene på å eie nettanlegg, som igjen vil påvirke verdsettelsen av anleggene.

Vi legger til grunn at i ekspropriasjonstilfellene vil bestemmelsene i ekspropriasjonerstatningsloven av 1984 §§ 4, 5 og 6 om salgsverdi/bruksverdi komme til anvendelse. Ettersom det neppe lar seg gjøre å påvise noen markedsbasert salgsverdi ved frivillig salg her (bare en mulig kjøper), må man legge til grunn bruksverdi. Etter § 6 skal bruksverdien "*fastsetjast på grunnlag avkastninga av eigedomen [dvs. anlegget] ved slik pårekneleg utnytting som det er røyneleg grunnlag for etter tilhøva på staden*". Den verdi anlegget vil ha for Statnett, som har et annet reguleringsregime, er prinsipielt uinteressant for en bruksverdiregning, fordi det er eksisterende anleggseiers bruksverdi som skal erstattes.

Vurdering av avkastningene tilsier en nettokontantstrømanalyse, hvor man også hensyntar påregnelige reinvesteringer og fjerningskostnader. Tidsperspektivet for analysen bør være langsiktig; ut i fra en antakelse om gjennomsnittlig levetid for anleggene på rundt 40 år, mener vi at 20 år er en passende tidshorison.

Når det gjelder diskonteringsrente, har det i lengre tid vært en etablert sats på 5% i ekspropriasjonsretten og personskaderetten, men det har vært en åpning for avvikende sats dersom det foreligger spesielle forhold tilsier det. I en storkammeravgjørelse fra desember 2014 har Høyesterett i en personskadesak redusert satsen til 4%. Bransjespesifikk og det offentlige krav som følger med eierskap av sentralnett må imidlertid hensyntas, og dette tilsier et høyere nivå for diskonteringsrenten. Vi mener at en naturlig anvendelse av vederlaget for sentralnettanleggene er investering i andre nettanlegg. I så fall er det, som lagt til grunn i rettspraksis, avkastningen i denne virksomheten som er relevant for fastsettelse av diskonteringsrenten. Diskonteringsrenten bør derfor legges på et nivå som samsvarer med "*rimelig avkastning på investert kapital*" i nettvirksomhet, jfr. § 7-2 i kontrollforskriften (forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariffen).

Bestemmelsene i ekspropriasjonerstatningsloven bør også legges til grunn i tilfelle av verdsettelse ved voldgift, slik at det blir konsistens mellom mekanisme I og II, og dette kan tydeliggjøres i lovteksten eller forarbeidene.

Verdsettelsen må nødvendigvis bygge på at anleggene inngår i en regulert virksomhet, men det er likevel klart at en verdsettelse på basis av bruksverdi kan føre til at vederlaget avviker fra bokført verdi. Betydningen av dette for inntektsrammegrunnet kommer vi tilbake til nedenfor.

Dersom nåværende eier har utsatt nødvendige kostnader som burde vært tatt i forkant må det også hensyntas i verdsettelsen i form av fradrag. Eksempler på slike kostnader er om anleggene ikke er tilpasset gjeldende standarder og myndighetskrav, så som beredskapsforskriften, eller om anleggseier ikke har digitalisert anleggsdokumentasjonen.

Forholdet mellom ekspropriasjon (mekanisme II) og voldgift (mekanisme I)

Utgangspunktet for vår del er at vi fortsatt vil gå inn for å nå frem til fremforhandlede løsninger med de aktuelle anleggseierne. Da kan partene finne frem til løsninger som er optimale for begge parter, og hvor utfallet er kjent. Det er imidlertid en utfordring med slike løsninger, ut fra dagens regulering, at det er kun i de tilfeller hvor den avtalte salgssummen tilsvarer bokført verdi at det er gitt at salgssummen kan inkluderes i det regulerte kapitalgrunnlaget. Vi kommer tilbake til dette nedenfor.

Dersom forhandlinger ikke lykkes, tror vi at det er hensiktsmessig å ha et mellomalternativ mellom en fremforhandlet løsning og ekspropriasjon. Ekspropriasjon fremstår som et inngrep, og krever myndighetsbeslutning, og mekanisme II er dermed mer omfattende enn det som er nødvendig i tilfelle der partene er enige om alle forhold utenom pris. Videre vil en voldgiftsavgjørelse være endelig, mens skjønnsprosessen etter en ekspropriasjon kan gå gjennom flere instanser, og vil dermed ha et høyere tids- og ressursforbruk.

For at mekanismene skal være likeverdige er det viktig at de økonomiske implikasjonene er de samme for mekanisme I og II, både mht. prinsipper for vederlaget samt kostnadene ved gjennomføring av mekanismene.

Vi ser ingen særlige problemer med at mekanisme I kan velges ensidig av nåværende eier. Dersom Statnett skulle være uenig i at vilkårene for mekanisme I er oppfylt, må voldgiftsnemnden ta stilling til dette før den går inn på verdsettelsen.

Mekanisme II (ekspropriasjon)

Som angitt ovenfor har vi ingen spesielle kommentarer til ekspropriasjonsmekanismen. Vi vil imidlertid fremheve når det gjelder omkostningsansvaret, vil Statnett ut fra bestemmelsene i skjønnsloven dekke både egne kostnader og anleggseierens, forutsatt at anleggseierens kostnader er nødvendige, jfr. skjønnsloven § 54.

Mekanisme I (voldgift)

Etter vår vurdering bør man bruke en **annen betegnelse**. Voldgift dreier seg ordinært om avgjørelse av rettslige spørsmål, ikke rene verdsettelsesspørsmål. Videre er ordinær voldgift regulert av voldgiftsloven av 2004, som inneholder en rekke bestemmelser om forhold som oppnevning, inhabilitet, saksbehandling, bevis, voldgiftsrettens beslutninger, ugyldighet etc. Vi har antatt at meningen er at voldgiftsloven ikke skal gjelde, og dersom betegnelsen opprettholdes, bør dette tydeliggjøres. – "Sentralnettsnemnden" kan være et bedre navn.

Også **sammensetningen**, med partsrepresentanter i nemnden, skiller seg fra vanlig voldgift, hvor det kan være partsoppnevnte representanter, men de skal være nøytrale og ikke ha slike forbindelser til en part at de er inhabile. Med den foreslåtte løsningen blir det en risiko for at nemndens avgjørelse enten blir truffet av lederen alene, eller etter en forhandlingslignende prosess, som kan føre til noe tilfeldige resultater. Det blir også risiko for dårlig konsistens mellom avgjørelsene. Videre må alle avgjørelser treffes på nytt grunnlag uavhengig av tidligere avgjørelser, med mindre sammensetningen av nemnden tilfeldigvis skulle bli lik i flere saker.

Vi tror det er langt bedre med en løsning hvor uavhengige medlemmer kan danne flertall. Dersom partene kan oppnevne en representant hver som kan være knyttet til parten, tilsier dette at nemnden bør bestå av fem medlemmer, hvor tre er uavhengige og oppnevnt av OED. De

uavhengige medlemmene bør samlet ha kompetanse innenfor jus, finansiell forståelse og inntektsregulering i bransjen.

De uavhengige medlemmene bør være permanente.

Man kan også tenke seg nemndsammensetning uten partsoppnevnte medlemmer. Tidligere spesialkommisjoner som Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms og Høyfjellskommisjonen hadde bare permanente medlemmer. Dette er også situasjonen for Arbeidsretten i dag: Den settes med tre fagdommere og fire meddommere, to fra hver side i arbeidslivet. – Uansett bør eventuelle partsoppnevnte medlemmer være uavhengige.

Ved at organet (eller i det minste flertallet i det) som skal foreta verdsettelsen har identisk sammensetning i alle saker, legges forholdene til rette for konsistens som igjen kan lede til forenkling eller bortfall av senere saker. - Også i en skjønnsprosess hvor det er to eller fire skjønnsmenn i tillegg til lederen, er skjønnsmennene uavhengige, men de oppnevnes i hver sak. Siden skjønn skjer ved lokal tingrett, blir det ikke noe personsammenfall mellom skjønnsmendene, og dermed blir hver avgjørelse i prinsippet uavhengig av tidligere avgjørelser. Muligheten for overskjønn og anke over overskjønn kan imidlertid bidra til konsistens.

Antall medlemmer henger sammen med kvalifikasjonskrav og uavhengighet. Etter vår vurdering er de vurderingene som skal foretas såpass kompliserte at fem medlemmer må være hovedregelen, som i skjønn. Å gå ned til tre forutsetter at alle er uavhengige, og at dette er ubetenkelig ut fra sakens omfang og kompleksitet.

Omkostningsansvaret for modell I er lagt opp med deling slik at Statnett tar lederen, partene tar sine medlemmer og de talsmenn/advokater de velger å benytte, og på den måten at omkostningene inngår i inntektsreguleringen. Vi mener det er mer hensiktsmessig at omkostningene holdes utenfor kostnadsnormdelen av inntektsrammereguleringen. Omkostningen, som har preg av en engangskostnad, vil ellers slå negativt ut for selgerne i de sammenlignende analysene i inntektsreguleringen. For Statnetts del mener vi at slike kostnader som er utløst av omstrukturering i den tredje energimarkedspakken, bør holdes utenfor effektivitetsammenligning med andre europeiske TSO'er, som kan ha helt forskjellig transaksjonsomfang.

Følgelig vil vi ha forståelse for en løsning hvor omkostningene faller på Statnett uansett, innenfor det som trengs for å opplyse saken.

Som omtalt i høringsnotatet må det komme på plass en god del **utfyllende bestemmelser** for at mekanisme I skal kunne virke. Dette regelverket må komme nokså raskt for at mekanisme I skal være tilgjengelig for brukerne. Særlig er det viktig at nemnden, på samme måte som en skjønnrett, ikke bare får seg forelagt økonomiske analyser, men kan foreta befarings og motta bevis om anleggenes tilstand.

Betydningen for inntektsrammegrunnelaget

En verdsettelse ut fra bruksverdi vil føre til et resultat som avviker fra selgers bokførte verdi. Vi forutsetter, med utgangspunkt i omtalen på s. 63 i det generelle høringsnotatet, at det gis dispensasjon fra (eller foretas endringer i) kontrollforskriften slik at Statnetts bokførte kapital justeres med det faktiske vederlaget, ikke selgers bokførte verdi.

For å sikre konsistens samt å legge til rette for frivillige transaksjoner, mener vi denne endringen bør gjelde for frivillige transaksjoner også. Her må forutsetningen være at den avtalte

---

salgssummen ikke avviker nevneverdig fra en verdsettelse etter mekanisme I eller II ville ført til. En mulighet for slik etterfølgende kontroll er at den foretas av verdsettelsesnemnden.

Når det gjelder håndtering på selgers og kjøpers hånd av inntektsramme for drift og vedlikehold, samt behov for oppdatering av KILE-normen til Statnett, jfr. s. 63 i det generelle høringsnotatet, viser vi til omtalen på s. 5 i vårt generelle høringsnotat. For disse forholdene medfører ikke tilleggshøringen noen endring.

Anlegg under utførelse

Utkastet til §§ 4-8 til § 4-10 gjelder bare for "anlegg i sentralnettet", og vi legger derfor til grunn at kravet til eiermessig adskillelse ikke gjelder før idriftsettelse, og at mekanisme I og II ikke kommer til anvendelse for anlegg under utførelse. Dette er imidlertid ikke til hinder for at vi kan inngå frivillige avtaler om overdragelse før idriftsettelse. Forutsatt at utbyggeren fullfører prosjektet, må også prosessen iht. mekanisme I og II kunne innledes før idriftsettelse, slik at anleggene overføres til Statnett ifm idriftsettelsen.

Særlig om regionalnettsanlegg tilhørende Statnett

Avslutningsvis vil vi påpeke at innføringen av ekspropriasjonshjemmel og særskilt verdsettelsesmekanisme reiser spørsmål om tilsvarende mekanismer for underliggende nett (regionalnettsanlegg og produksjonsrelaterte nettanlegg). Statnett ønsker ikke å eie spredte underliggende nettanlegg, da dette er lite kostnadseffektivt. Hvis Statnett skulle fungere som DSO, måtte Statnett foreta eiermessig adskillelse enten etter direktivets art. 26 nr. 1 eller art. 29. Statnett vil derfor klart anbefale at det innføres tilsvarende mekanismer for salg av våre regionalnettsanlegg.

Med vennlig hilsen

Statnett SF

Knut Hundhammer
Konserndirektør